C/2024/6879

28.11.2024

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse

En plan for en europæisk grøn og social pagt baseret på en velfærdsøkonomi

(initiativudtalelse)

(C/2024/6879)

Ordfører: **Maria NIKOLOPOULOU**

Rådgiver	Agata MEYSNER (for ordføreren) Tellervo KYLÄ-HARAKKA-RUONALA (for Gruppe I)
Plenarforsamlingens beslutning	18.1.2024
Retsgrundlag	Forretningsordenens artikel 52, stk. 2
Kompetence	Sektionen for Landbrug, Udvikling af Landdistrikterne og Miljø
Vedtaget i sektionen	3.9.2024
Vedtaget på plenarforsamlingen	19.9.2024
Plenarforsamling nr.	590
Resultat af afstemningen (for/imod/hverken for eller imod)	166/8/5

1. Konklusioner og anbefalinger

1.1. EØSU er af den klare overbevisning, at der i den europæiske grønne pagt bør anlægges et bredere samfundsmæssigt perspektiv, og at pagten bør styrkes for at fremme en velfærdsøkonomi, som er til gavn for både mennesker og planeten. Velfærdsøkonomi er en politisk retning og styringstilgang, hvor målet er at sætte mennesker og deres velfærd i centrum for politik og beslutningstagning.

1.2. Hvis EU skal nå sine klima- og biodiversitetsmål, er det helt afgørende, at den relevante lovgivning gennemføres, at indsatsen i medlemsstaterne for at indføre og opskalere de eksisterende løsninger intensiveres, og at der investeres mere i forskning, udvikling og innovation (FUI) med det sigte at finde nye, supplerende løsninger. Ifølge EØSU må Kommissionen og Europa-Parlamentet ikke sænke ambitionsniveauet eller forsinke gennemførelsen af de nuværende mål. Tværtimod er det nødvendigt at skabe gunstige betingelser for hurtigere investeringer, sikre adgang til ren energi til overkommelige priser, udbyde nye teknologiske løsninger, der bidrager til en nulemissionsøkonomi, og tilvejebringe tilstrækkelig teknisk og økonomisk støtte og sikkerhedsnet for de medlemsstater, virksomheder i de berørte sektorer, enkeltpersoner og civilsamfundsorganisationer, som skal implementere reglerne.

1.3. Den nuværende finansiering til omstillingen rækker ikke, og EØSU understreger derfor, at der er behov for, at både EU og medlemsstaterne tiltrækker flere offentlige og private investeringer. Udvalget understreger desuden, at det er vigtigt, at omstillingen støttes over de nationale budgetter, og mener, at der er behov for en større indsats for at øge budgetterne gennem en række mekanismer. Der kan bl.a. være behov for at bekæmpe skatteunddragelse, forbedre skatteopkrævningen, sætte en øjeblikkelig stopper for eksisterende miljøskadelige subsidier og undgå nye subsidier, omlægge de nuværende subsidier, hæve afgifterne på fossile brændstoffer, fremme muligheden for at beskatte den rigeste 1 % af verdens befolkning højere og udbygge de bæredygtige økonomiske aktiviteter, som genererer ressourcer.

1.4. Virkeliggørelsen af en velfærdsøkonomi kræver, at de offentlige budgetter til investeringer i politikområder af afgørende betydning for den grønne og retfærdige omstilling såsom uddannelse, social beskyttelse og sundhedstjenester, garanteres, og der fastholdes en balance mellem højere offentlige investeringer og finanspolitisk holdbarhed, så man undgår nedskæringer.

1.5. Økonomien er en vigtig drivkraft for bæredygtighed, og vi er derfor nødt til at bevæge os væk fra en økonomi, der er baseret på vækst i BNP, og arbejde hen imod en omfattende politisk ramme, der understøtter en bæredygtig økonomi, som har fokus på samfundsmæssig velfærd og opfyldelsen af FN's verdensmål for bæredygtig udvikling, Parisaftalen og biodiversitetsplanen.

1.6. EØSU mener, at der bør være universel adgang til uddannelse, sundhedsydelser, social beskyttelse og boliger til overkommelige priser. Basale ressourcer som bæredygtigt producerede fødevarer, rent vand og energi bør leveres på en måde, så alle har mulighed for at vælge en bæredygtig livsstil. Samfundet bør indgå i en løbende dialog for at definere »adgang« og »væsentlig« med henblik på at sikre, at befolkningens skiftende behov opfyldes.

1.7. EØSU opfordrer kraftigt EU, medlemsstaterne og virksomhederne til at investere i uddannelse, omskoling og opkvalificering og efterlyser undervisning i demokrati og offentlige institutioner på lokalt, regionalt, nationalt og europæisk niveau.

1.8. For at sikre borgernes velfærd er der efter EØSU's opfattelse behov for øget, meningsfuld og inklusiv inddragelse af civilsamfundet, især med øje for underrepræsenterede grupper såsom unge, kvinder, migranter og personer med handicap. Det kan ske ved at forbedre civilsamfundsorganisationernes adgang til finansiering og ved at tilskynde til bottom-up-borgerdeltagelse. Social dialog spiller også en vigtig rolle i større velfærd. Desuden efterlyser EØSU fremme af deltagelsesbaserede mekanismer såsom det europæiske borgerinitiativ og mener, at man ville se flere af dem, hvis kravene blev lempet, og Kommissionen kom med meningsfulde svar.

1.9. EØSU mener, at EØSU, Europa-Parlamentet, Rådet for Den Europæiske Union og Kommissionen bør udarbejde en interinstitutionel erklæring, der som en solid ramme kan garantere, at de fremtidige generationers interesser og rettigheder beskyttes og fremmes. I den henseende bør Kommissionen udpege en kommissær for fremtidige generationer.

2. **Baggrund**

2.1. Med den europæiske grønne pagt er der blevet sat gang i en betydelig og nødvendig omstilling inden for klimaindsats og miljøbeskyttelse med virkninger inden for forskellige sektorer, herunder energi, transport, industri og landbrug. De stadigt alvorligere klima- og biodiversitetskriser, forekomsten af pandemier, eskalerende krige, faldende konkurrenceevne, stigende leveomkostninger og tiltagende ulighed udgør imidlertid store udfordringer, der øger de politiske spændinger og bringer opfyldelsen af målene i den europæiske grønne pagt i fare. Disse eskalerende kriser viser, hvor skrøbeligt vores system er, og at der er behov for omstilling. At fortsætte som hidtil er ikke en mulighed.

2.2. Den eskalerende tredobbelte globale krise udgør den største trussel mod bestræbelserne på at afhjælpe fattigdom, sikre anstændigt arbejde og social retfærdighed samt skabe gunstige erhvervsbetingelser på lang sigt. Den globale opvarmning, tab af biodiversitet og forurening bringer al liv på vores planet i fare og bidrager til tiltagende konflikter og social uro overalt i Europa og i det globale syd. På den baggrund bliver det stadig mere presserende at gentænke vores forhold til naturen og beskytte og, hvor det er nødvendigt, genoprette de naturlige økosystemer, som vi mennesker og de fleste af vores økonomiske aktiviteter er afhængige af ([1]).

([1]) Udtalelse - Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg - En omfattende strategi for biodiversitet på COP16: alle sektorer sammen om et fælles mål (EUT C, C/2024/6880, 28.11.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/6880/oj).

2.3. Velfærdsøkonomi er en politisk retning og styringstilgang, hvor målet er at sætte mennesker og deres velfærd i centrum for politik og beslutningstagning. I en velfærdsøkonomi må et samfunds målsætning være at skabe velfærd for alle borgere i overensstemmelse med forfatningens bestemmelser. Udgangspunktet for at nå dette mål må være, at penge og kapital er vigtige redskaber – for handel og investeringer – men aldrig et mål i sig selv. Den økonomiske model, hvis målsætning er fællesskabets bedste, er baseret på værdier, som alle anerkender som universelle: menneskelig værdighed, solidaritet, økologisk bæredygtighed, social retfærdighed, gennemsigtighed og demokratisk deltagelse ([2]). Økonomien er en katalysator for realisering af velfærdsvisionen ([3]). I en velfærdsøkonomi måles fremskridt ikke kun i form af traditionelle økonomiske indikatorer som BNP, men også ved hjælp af parametre, der afspejler livskvaliteten, som f.eks. sundhed, uddannelse, miljøkvalitet og sociale forbindelser. Denne helhedstilgang understreger betydningen af en ligelig fordeling af ressourcer og muligheder, så det sikres, at de økonomiske gevinster fordeles bredt blandt alle samfundsgrupper.

2.4. Hvis EU skal opfylde sine klima- og biodiversitetsmål for 2030 og derefter i den næste lovgivningsperiode, er det af afgørende betydning, at lovgivningen gennemføres, at de eksisterende løsninger i højere grad tages i anvendelse og opskaleres i medlemsstaterne, og at investeringerne i FUI øges med det sigte at finde nye løsninger. Ifølge EØSU må Kommissionen og Europa-Parlamentet i den kommende lovgivningsperiode ikke sænke ambitionsniveauet eller forsinke gennemførelsen af de nuværende mål. Tværtimod er det nødvendigt at skabe gunstige betingelser for hurtigere investeringer, sikre adgang til energi til overkommelige priser, udbyde nye teknologiske løsninger, der bidrager til en nulemissionsøkonomi, gennemføre hensigtsmæssige konsekvensanalyser og tilvejebringe teknisk og økonomisk støtte og sikkerhedsnet for de medlemsstater, virksomheder i de berørte sektorer, enkeltpersoner og civilsamfundsorganisationer, som skal implementere reglerne.

2.5. Kommissionen har offentliggjort den strategiske fremsynsrapport for 2023 ([4]), der har fokus på at integrere bæredygtighed og velfærd i Europas åbne strategiske autonomi, og foreslår tiltag på ti indsatsområder for at nå dette mål. Denne omstilling er afgørende for, at EU kan opnå klimaneutralitet og bæredygtighed og sikre langsigtet konkurrenceevne og globalt lederskab inden for nettonuløkonomien. Rapporten skitserer de vigtigste udfordringer og foreslår politiske løsninger, herunder en økonomi, der prioriterer velfærd, tager hånd om kvalifikationskløfter med henblik på bæredygtighed og sikrer tilstrækkelig finansiering til omstillingen.

2.6. Ifølge Det Europæiske Miljøagenturs første europæiske vurdering af klimarisici for økonomien ([5]) opvarmes vores kontinent hurtigere end alle andre regioner på planeten, og med de nuværende politikker går udviklingen ikke i det tempo, der er nødvendigt for at nå EU's mål om klimaneutralitet. Verdensbanken viser, at omkostningerne ved en manglende klimaindsats langt overstiger omkostningerne ved klimaindsatsen i Europa ([6]). Det anslås desuden, at mere end 50 % af det globale BNP afhænger af naturen ([7]), og at ca. 40 % af alle job i verden er direkte afhængige af sunde økosystemer ([8]). Alligevel bruges der stadig milliarder på miljøskadelige subsidier trods årtiers drøftelser om, at de skal bringes ned.

2.7. Ifølge rapporten Global Resources Outlook 2024 ([9]) vil en forventet vækst i ressourceforbruget på 60 % frem mod 2060 kunne afspore indsatsen for at nå ikke blot de globale klima-, biodiversitets- og forureningsmål, men også ambitionerne om økonomisk velstand og menneskers trivsel. Den eneste holdbare løsning er at afkoble økonomisk vækst fra drivhusgasudledning, ressourceforbrug og miljøforringelse og samtidig øge velfærden samt fremme blomstrende økonomier og bæredygtige virksomheder.

([2]) Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om »En økonomi for almenvellet: en bæredygtig økonomisk model, der sigter mod social samhørighed« EUT C 13 af 15.1 2016, s. 26.

([3]) Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om den bæredygtige økonomi, vi har brug for (EUT C 106 af 31.3.2020, s. 1), det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om fremme af EU's politiske ramme for retfærdig omstilling: Hvilke foranstaltninger er nødvendige? (EUT C, C/2024/1576, 5.3.2024, ELI: https://eur-lex.europa.eu/eli/C/2024/1576/oj).

([4]) https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/da/ip_23_3623.

([5]) https://www.eea.europa.eu/publications/european-climate-risk-assessment.

([6]) https://www.worldbank.org/en/region/eca/brief/economics-for-disaster-prevention-preparedness-europe.

([7]) Study for a methodological framework and assessment of potential financial risks associated with biodiversity loss and ecosystem degradation, Kommissionen.

([8]) World employment and social outlook 2018, ILO.

([9]) https://www.resourcepanel.org/reports/global-resources-outlook-2024.

2.8. Ifølge Det Mellemstatslige Panel om Klimaændringer (IPCC) kan den rette politik, infrastruktur og teknologi til at muliggøre ændringer i vores livsstil og adfærd nedbringe drivhusgasudledningen med 40-70 % frem mod 2050 ([10]). Imidlertid er forbrugsvalg oftest bestemt af lave priser og bekvemmelighed, især for personer med lavere indkomster, da der enten ikke findes bæredygtige alternativer, eller de er for dyre. Dette gælder for mange varer og tjenesteydelser, herunder transport, boliger, fødevarer og produkter. EØSU er overbevist om, at der er behov for en styrket systemisk tilgang til bæredygtig adfærd, så det sikres, at en bæredygtig livsstil bliver det nemmeste, bedst tilgængelige og mest omkostningseffektive valg for alle.

3. **Vision for social velfærd**

3.1. Social velfærd bør understøttes af en ligevægtig trekant af frihed, ansvar og rettigheder for alle borgere. Samfundet bør søge at leve i harmoni med naturen og inden for planetens grænser uden at lide afsavn. Fundamentet bør være en bæredygtig økonomi til gavn for samfundet, hvor velfærd er i centrum, klimaet, naturen og miljøet respekteres, og de fremtidige generationers muligheder for at opfylde deres behov bevares og udvikles.

3.2. Lighed er hjørnestenen i social velfærd, og borgerne skal have den nødvendige støtte til at opfylde deres behov. De strukturelle hindringer skal reduceres betydeligt, da de bidrager til den voksende sociale ulighed. Sårbare grupper såsom ældre og personer med handicap, befolkningen i landdistrikter og fjerntliggende områder og regioner samt unge og kvinder, der i øjeblikket halter bagefter med hensyn til rettigheder og indkomst, har brug for skræddersyet støtte under omstillingen.

3.3. Regeringerne bør garantere sikkerhed for alle. Følelsen af at være tryg i sit miljø er et grundlæggende aspekt af social og økonomisk velfærd, da social ustabilitet skaber økonomisk ustabilitet og omvendt. Det er nødvendigt med passende foranstaltninger og investeringer inden for forskellige områder for at garantere fred og sikkerhed mod interne og eksterne trusler.

3.4. EØSU mener, at der bør være universel adgang til uddannelse, sundhedsydelser, social beskyttelse og boliger til overkommelige priser. Basale ressourcer som bæredygtigt producerede fødevarer, rent vand og energi bør leveres på en måde, så alle har mulighed for at vælge en bæredygtig livsstil. Samfundet bør indgå i en løbende dialog for at definere »adgang« og »væsentlig« og således sikre, at befolkningens skiftende behov opfyldes.

4. **En plan for en europæisk grøn og social pagt**

Økonomiske rammevilkår

4.1. I den nuværende europæiske grønne pagt understreges det, at »ingen må lades i stikken«, men det kræver en langt dybere integration af dette princip, hvis der skal tages bedre hånd om de sociale og samfundsmæssige aspekter af den grønne omstilling og de underliggende årsager til globale kriser. Der er et presserende behov for en ny politisk og økonomisk model og samfundsmodel, hvor menneskers og planetens velfærd prioriteres, og hvis sigte er at garantere bæredygtig økonomisk aktivitet, produktion og forbrug. Vi har brug for en grundlæggende omstilling til en stærk velfærdsøkonomi for at fremme velfærden og en grøn og retfærdig omstilling, der er i overensstemmelse med FN's verdensmål for bæredygtig udvikling, Parisaftalen og biodiversitetsplanen.

4.2. Som et vigtigt skridt skal den nuværende økonomiske model omlægges, så den ikke længere udelukkende er baseret på vækst i BNP ([11]). I stedet skal der arbejdes for en omfattende politisk ramme, der understøtter en bæredygtig økonomi, hvis sigte er samfundsmæssig velfærd – et mål, der understreges i det 8. miljøhandlingsprogram ([12]). Dette mål har vundet opbakning fra medlovgiverne, som understreger målsætningen om, at borgerne senest i 2050 skal kunne leve et godt liv inden for planetens begrænsninger i en velfærdsøkonomi, hvor intet går til spilde, vækst er regenerativ, der er opnået klimaneutralitet, og hvor ulighederne er blevet reduceret betydeligt.

([10]) https://www.ipcc.ch/2022/04/04/ipcc-ar6-wgiii-pressrelease/.

([11]) Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om »tiltag, der rækker ud over BNP, med henblik på en vellykket genopretning og en bæredygtig og modstandsdygtig økonomi i EU« (EUT C 152 af 6.4 2022, s. 7).

([12]) Europa-Parlamentets og Rådets afgørelse (EU) 2022/591 af 6. april 2022 om et generelt EU-miljøhandlingsprogram frem til 2030 (EUT L 114 af 12.4 2022, s. 22).

4.3. Ifølge en undersøgelse fra Institute for Climate Economics ([13]) er klimainvesteringsunderskuddet for at nå 2030-målene på ca. 406 mia. EUR om året (2,6 % af EU's BNP). Det bliver også vanskeligt at nå målet for 2026-2027 om, at 10 % af budgettet skal afsættes til at bekæmpe tab af biodiversitet ([14]). Derfor bliver det altafgørende at rejse flere offentlige og private midler til grønne investeringer og på kort sigt at kanalisere nogle af de tilgængelige ressourcer og subsidier til andre formål, hvor de kan gøre en forskel.

4.4. EØSU efterlyser en større indsats fra EU's og medlemsstaternes side for at øge budgetterne gennem en række mekanismer. Der kan bl.a. være behov for at bekæmpe skatteunddragelse, forbedre skatteopkrævningen, sætte en øjeblikkelig stopper for eksisterende miljøskadelige subsidier og undgå nye subsidier, omlægge de nuværende subsidier, hæve afgifterne på fossile brændstoffer og udbygge de bæredygtige økonomiske aktiviteter, som genererer ressourcer. EØSU foreslår at arbejde for højere beskatning af de 1 % af befolkningen, som sidder på næsten halvdelen af velstanden i verden, og at bruge disse indtægter til at finansiere omstillingen.

4.5. Virkeliggørelsen af en velfærdsøkonomi kræver, at det offentlige budget til investeringer i og reformer af politikområder af afgørende betydning for den grønne og retfærdige omstilling såsom uddannelse, social beskyttelse og sundhedstjenester, garanteres. Økonomiske stramninger, som vi har set under de tidligere økonomiske kriser, skal undgås. Derfor er det vigtigt, at der bliver gennemført en robust offentlig investeringsstrategi for at opnå en balanceret tilgang mellem større offentlige investeringer og finanspolitisk holdbarhed.

4.6. EU bør være bedre til at kommunikere om aktuelt disponible midler og forenkle procedurerne for virksomhedernes adgang til dem.

4.7. Det er helt afgørende, at der bliver udviklet og indført løsninger, som kan bidrage til at mindske vores ressourceforbrug og dematerialisere økonomien overalt i verden, da der indtil videre ikke har været tegn på, at fuldstændig afkobling er udbredt på globalt plan. Dette skal ske på et retfærdigt grundlag og skabe plads til retfærdig udvikling i især lavindkomstlande. For en indgående forståelse af materialeforbruget i forskellige lande bør der ses på materialefodaftrykket, sådan som Europa-Parlamentet og flere medlemsstater, der allerede har nationale mål for nedbringelse af materialefodaftrykket, har opfordret til. EØSU støtter Rådets opfordring til et langsigtet EU-mål for bæredygtig ressourceanvendelse og grønne offentlige udbud som formuleret i Rådets konklusioner om det 8. miljøhandlingsprogram ([15]).

4.8. Virksomheder, uanset om det er store aktieselskaber, mikrovirksomheder, små og mellemstore virksomheder, kooperativer eller socialøkonomiske aktører, spiller en vigtig rolle i en grøn omstilling, da de gennemgår omstillingen i deres egen virksomhed og samtidig bidrager til andre aktørers omstilling ved at levere klima- og miljøløsninger. De spiller også en central rolle i velfærdsøkonomien, da de genererer ressourcer og sikrer borgerne bæredygtige job, varer og tjenester.

4.9. For virksomhederne skal der være lige vilkår, så de kan udfylde deres rolle i den bæredygtige omstilling og i velfærdsøkonomien uden unfair konkurrence. Alle importerede varer skal derfor opfylde samme standarder som varer produceret i Europa. Et erhvervsmiljø, der tilskynder til innovation, investeringer og handel og fremmer omstillingen, er påkrævet. Alle virksomheder skal have gunstige betingelser for at håndtere omstillingen, og samtidig skal det erkendes, at betingelserne og behovene er forskellige afhængig af sektor og virksomhedens størrelse. Det er af afgørende betydning, at bureaukratiet mindskes, og at procedurerne for udstedelse af tilladelser fremskyndes.

4.10. Bedste praksis for praktiske foranstaltninger i europæiske byer bør deles. For eksempel bør reklamer for fossile brændstoffer og kulstof- og materialeintensive produkter og tjenesteydelser begrænses, især i det offentlige rum og online for at undgå at stimulere til et overforbrug. Her kan der bygges på initiativer fra Grenoble og Amsterdam, hvor luftfartsselskaber, lufthavne, producenter af SUV'er, krydstogtvirksomheder og virksomheder, der udvinder fossile brændstoffer, er specifikt udelukket fra at reklamere på kommunal ejendom.

([13]) https://www.i4ce.org/en/publication/european-climate-investment-deficit-report-investment-pathway-europe-future/.
([14]) Biodiversity mainstreaming, Kommissionen.
([15]) https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-11326-2024-INIT/da/pdf.

4.11. Der bør tilskyndes til etablering af forskelligartede virksomheder og forretningsmodeller, herunder sociale, cirkulære og solidariske systemer såsom »steward ownership« og kooperativer, samt iværksætteri blandt kvinder og unge for at skabe mere inklusiv beskæftigelse. Den sociale økonomi og deleøkonomien bør være mere fremtrædende og skabe anstændige job, kvalitetsuddannelse og uddannelsesmuligheder, der er grønne og tilfredsstillende. For at fremme såvel velfærd og produktivitet som balancen mellem arbejdsliv og privatliv skal arbejdsvilkårene være af en sådan karakter, at der er en balance mellem den enkeltes livssituation og de virksomhedsspecifikke behov, herunder bør der, hvor det er relevant, være foranstaltninger som nedsat arbejdstid.

Uddannelse og indflydelse

4.12. Uddannelse skal gøre borgerne bevidste om deres rolle i samfundet og fremme en sund og bæredygtig livsstil. Det er muligt for den enkelte borgere at reducere sit forbrug uden afsavn takket være mange aspekter af den cirkulære økonomi såsom genbrug, ændret anvendelse, reparation og deling af produkter. Den globale økonomi er imidlertid kun 7,2 % cirkulær, hvilket betyder, at mere end 90 % af materialerne enten går til spilde, går tabt eller ikke kan genbruges ([16]). Takket være de yngre generationer er tendensen, at ovennævnte løsninger i vid udstrækning udbredes i samfundet, men en fuldkommen cirkulær omstilling kræver løsninger på tværs af generationerne.

4.13. Undervisningen i demokrati og offentlige institutioner på lokalt, regionalt, nationalt og europæisk niveau skal styrkes og gøres obligatorisk, så det sikres, at alle studerende har den rette viden til at forstå, hvad et demokratisk system er, og hvordan beslutninger træffes i Europa, hvilke begrænsninger og udfordringer der er, og hvordan man bliver en aktiv borger. Desuden bør EU-institutionerne intensivere deres indsats for at levere enkel, konkret og tilgængelig kommunikation om EU's rolle i forhold til borgerne, især på lokalt plan.

4.14. Der er en stigende efterspørgsel efter færdigheder, der er relevante for en bæredygtig fremtid, og arbejdstagerne er nødt til at have de tekniske og bløde færdigheder, der er afgørende for EU's konkurrenceevne. EØSU opfordrer kraftigt EU, medlemsstaterne og virksomhederne til at investere i uddannelse, omskoling og opkvalificering.

Civilsamfundets deltagelse

4.15. Borgerne bør tilskyndes til at mobilisere og organisere sig om et fælles mål ved hjælp af mekanismer som f.eks. det europæiske borgerinitiativ (ECI). EØSU mener, at der ville blive iværksat flere af disse initiativer, hvis kravene dertil blev lempet, og Kommissionen kom med et mere konkret og meningsfuldt svar på dem.

4.16. Demokratierne skal sikre bedre repræsentation og inklusion med større inddragelse af civilsamfundet og forvaltning, der starter nedefra. Mekanismer såsom borgerforsamlinger er et vigtigt element i deltagelsesbaserede beslutningsprocesser, og regeringerne bør tilskynde til større diversitet i repræsentationen af borgerne i deres politiske beslutningsproces og mere aktiv og meningsfuld inddragelse af det organiserede civilsamfund. Derved burde der blive åbnet mulighed for, at alle borgere, lokalsamfund og samfundssektorer i højere grad kan deltage i og få indflydelse på den demokratiske proces. Da ulighed undergraver tilliden til politikere og vores politiske system, er vi nødt til at investere i mennesker for at beskytte vores demokratier.

([16]) https://www.circularity-gap.world/2023#:~:text=The%20global%20economy%20is%20now%20only%207.2%25%20circular&text=This%20means%20that%20more%20than,such%20as%20buildings%20and%20machinery.

4.17. Social dialog spiller en vigtig rolle i de industrier og sektorer, hvor nedskæringer bliver nødvendige, så det sikres, at de arbejdstagere, som mister deres arbejde, kan finde anstændige og tilfredsstillende alternativer. En måde at omsætte dette til praksis på er at fremme en politisk ramme for retfærdig omstilling, sådan som EØSU opfordrede til i sin udtalelse om *Fremme af EU's politiske ramme for retfærdig omstilling: hvilke foranstaltninger er nødvendige?* ([17]). EU og medlemsstaterne bør overvåge og styrke gennemførelsen af arbejdstagernes grundlæggende ret til at organisere sig og tilslutte sig fagforeninger uden repressalier og til kollektive overenskomstforhandlinger i nye grønne økonomiske sektorer og på andre områder. I den forbindelse gør EØSU opmærksom på overvågningsbestemmelserne for gennemførelsen af Rådets henstilling om styrkelse af den sociale dialog i EU ([18]) og påpeger, at medlemsstaterne senest 18 måneder efter henstillingens offentliggørelse skal fremsende en liste af foranstaltninger, der er udarbejdet efter høring af arbejdsmarkedets parter, med henblik på gennemførelsen. Arbejdsmarkedets parter bør spille en fremtrædende rolle i udviklingen af disse indikatorer til overvågning af gennemførelsen ([19]).

4.18. EU bør afsætte ressourcer, herunder kernefinansiering, til bottom-up-borgerdeltagelse rettet mod en retfærdig omstilling. Desuden bør EU sørge for, at der er forskellige former for samtaledemokrati i forskellige sammenhænge og på forskellige niveauer for at skabe muligheder for social innovation. Det kan være lokalsamfundsstyrede initiativer, byer under omstilling, deltagerbaseret budgetlægning, borgerforsamlinger, ungdomsenergiråd, inklusiv strategisk byplanlægning, flere borgerhøringer om, hvordan tiltag skal prioriteres, fælles haver, energifællesskaber og kooperativer. Der bør være særlig fokus på diversitet og inklusion med det sigte at inddrage de unge, migranter og personer med handicap og på, hvordan kønsaspektet integreres i disse initiativer.

4.19. Effektiv og inklusiv høring af mennesker og interessenter skal gøres til et bindende krav. Incitamenter og standarder for meningsfuld og tidlig deltagelse på lokalt plan bør indgå i al relevant EU-lovgivning.

Hensynet til fremtidige generationer

4.20. Retfærdighed mellem generationerne kræver, at den europæiske grønne og sociale pagt sikrer, at unges og fremtidige generationers rettigheder integreres i alle politikker. EØSU har allerede bakket op om EU's ungdomstest og er det første EU-organ, der afprøver den på sine udtalelser. EØSU har også arbejdet sammen med flere ungdomsorganisationer og oprettet mekanismer som f.eks. rundbordsdiskussioner med unge om klima og bæredygtighed ([20]). De unge var blandt de første til at efterspørge den europæiske grønne pagt, og de bør også spille en central rolle og inddrages på meningsfuld vis i den europæiske grønne og sociale pagt.

4.21. I lyset af den aktuelle demografiske situation i EU med en aldrende befolkning og ulønnede omsorgsforpligtelser, der oftest varetages af kvinder, bliver der behov for mere økonomisk overkommelige omsorgstjenester af god kvalitet. Der skal tages hånd om manglen på finansiering og tjenester, og der skal være garanti for, at politikkerne er bæredygtige uden at bebyrde fremtidige generationer med uholdbar gæld.

4.22. Princippet om retfærdighed mellem generationerne bør være et centralt element i den politiske beslutningsproces for at sikre, at byrden ved enten at afbøde trusler eller tilpasse sig uundgåeligt pres ikke ensidigt overføres til de kommende generationer. Analyser af konsekvenserne for fremtidige generationer bør medtages i retningslinjerne for bedre regulering. Forandringspolitikker skal være i de europæiske borgeres, herunder de fremtidige generationers, langsigtede interesse og må ikke skabe afhængighedsforhold, som vil have negative konsekvenser for dem.

([17]) Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om fremme af EU's politiske ramme for retfærdig omstilling: Hvilke foranstaltninger er nødvendige? (EUT C, C/2024/1576, 5.3.2024, ELI: https://eur-lex.europa.eu/eli/C/2024/1576/oj).

([18]) Rådets henstilling af 12. juni 2023 om styrkelse af den sociale dialog i Den Europæiske Union (EUT C, C/2023/1389, 6.12.2023, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2023/1389/oj).

([19]) Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om forslag til Rådets henstilling om styrkelse af den sociale dialog i Den Europæiske Union (COM(2023) 38 final — 2023/0012 (NLE)) og om meddelelse fra Kommissionen til Europa-Parlamentet, Rådet, Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg og Regionsudvalget om Styrkelse af den sociale dialog i Den Europæiske Union: udnyttelse af dens fulde potentiale til at sikre retfærdige omstillinger (COM(2023) 40 final) (EUT C 228 af 29.6 2023, s. 87).

([20]) https://www.eesc.europa.eu/da/initiatives/youth-climate-and-sustainability-round-tables.

4.23. For at sikre et tæt samarbejde mellem EU-institutionerne bør EØSU, Europa-Parlamentet, Rådet for Den Europæiske Union og Kommissionen udarbejde en interinstitutionel erklæring, der som en solid ramme kan garantere, at de fremtidige generationers interesser og rettigheder beskyttes og fremmes, og hvori institutionerne samtidig forpligter sig til at indarbejde garantier for fremtidige generationer i retlige rammer og politikker.

4.24. Den næste Kommission bør udpege en kommissær for fremtidige generationer, der med en horisontal portefølje kan bidrage til alle lovgivningsprocesser for at sikre, at nye og eksisterende politikker har positive virkninger for fremtidige generationer. Her kan der bygges på vellykkede eksempler på lignende stillinger rundt omkring i verden, f.eks. Future Generations Commissioner i Wales.

Bruxelles, den 19. september 2024.

Oliver RÖPKE
Formand for
Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg